

Vergaderjaar 2021–2022

32 852

Grondstoffenvoorzieningszekerheid

Nr. 171

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 oktober 2021

Hierbij bied ik u, mede namens de ministers van Economische Zaken en Klimaat, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, de actualisatie van het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2021–2023 aan¹. Tevens stuur ik u met deze brief de evaluatie van Het Versnellingshuis Nederland Circulair!².

Actualisatie Uitvoeringsprogramma

De afgelopen jaren is de aandacht voor een circulaire economie fors toegenomen. Er ontstaan overal innovatieve startups, burgerinitiatieven en vernieuwende ideeën. Samenwerking tussen overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties, binnen ketens en met burgers is daarbij de sleutel tot succes. Er is een basis gelegd en structuur aangebracht voor deze transitie door partijen te mobiliseren en een overlegstructuur te creëren.

De eerste Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER) van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) uit januari 2021 (Kamerstuk 32 852, nr. 157) maakt echter duidelijk dat de grondstoffentrends niet de goede kant op gaan. De resultaten laten zien dat een intensivering van beleidsinzet nodig is en dat het tempo van de transitie omhoog moet om de doelen te behalen. Met de transitie naar een circulaire economie leveren we immers een belangrijke bijdrage aan vier grote maatschappelijke opgaven: CO₂-reductie, biodiversiteit, verbetering van lucht-, water-

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

en bodemkwaliteit en leveringszekerheid van grondstoffen³. Ook internationaal is het belang van de circulaire economie onderkend, zoals bijvoorbeeld blijkt uit de EU Green Deal en het EU Actieplan Circulaire Economie.

Deze actualisatie is tot stand gekomen in de context van een demissionair kabinet en beschrijft daarom wat binnen de huidige kaders en met de huidige middelen mogelijk is aan inzet. De keuzes voor beleidsintensivering zijn aan het volgende kabinet. Dat neemt niet weg dat ik ervan overtuigd ben dat er extra inzet nodig is om op koers te blijven voor het behalen van de vastgestelde doelstellingen voor 2030 en 2050. De transitie naar een circulaire economie is een onmisbaar onderdeel in de aanpak van bovengenoemde grote maatschappelijke opgaven.

De actualisatie van het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie geeft een overzicht van ontwikkelingen op het gebied van circulaire economie, de nieuwe activiteiten binnen het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie, evenals de voortgang van de lopende activiteiten.

Ik spreek hierbij mijn dank uit aan alle partners van het grondstoffenakkoord en andere betrokkenen die bijdragen en meewerken aan het Uitvoeringsprogramma.

Drie thema's

In de actualisatie van het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie ligt de focus op drie thema's:

1. Hoger op de R-ladder en meer aan de voorkant van de keten en het product;
2. Systeemverandering van lineair naar circulair;
3. Impact door focus op de grondstoffenstromen.

Om grondstoffengebruik verder te verlagen en te zorgen voor maximaal waardebehoud, moet de focus naar de voorkant van de productieketen verschuiven. Hierbij is het bijvoorbeeld nodig om in te zetten op andere circulariteitsstrategieën, zoals hergebruik, circulair ontwerp, delen, lenen en reparatie. Het eerste thema «Hoger op de R-ladder» vormt dan ook, evenals vorig jaar, een leidraad voor activiteiten vanuit het Uitvoeringsprogramma.

Zo richt de City Deal circulair en conceptueel bouwen aan de bouwopgave, gesloten door gemeenten, provincies, Rijk, bedrijfsleven en kennisinstellingen, zich onder andere op biobased bouwen en conceptueel en industrieel bouwen. Woningen worden voor een groot deel gebouwd met hernieuwbare materialen, of in de fabriek gebouwd en op de bouwplaats in elkaar gezet. Dit zorgt voor een kortere bouwtijd, hogere woningkwaliteit, minder emissies en minder afval en transportbewegingen.

Ook is, zoals aangekondigd door mijn ambtsvoorganger⁴, een verkenning uitgevoerd naar de stand van zaken in de Nederlandse reparatie infrastructuur. De verkenning is op 16 mei 2021 opgeleverd in een eindrapport⁵. Vele stakeholders zijn betrokken geweest bij de verkenning. Dit heeft geleid tot aanknopingspunten voor het maken van beleid om het

³ Zie bijvoorbeeld het rapport «Een circulaire energietransitie, Verkenning naar de metaalvraag van het Nederlandse energiesysteem en kansen voor de industrie», dat is opgesteld door een onderzoek consortium bestaande uit Copper8, Metabolic, Quintel en Universiteit Leiden, en dat belangrijke inzichten in de behoefte aan kritieke metalen voor de energietransitie verschaft.

⁴ Aanhangsel Handelingen II 2021/22, nr. 335

⁵ Verkenning Nederlandse Reparatie-infrastructuur – Op weg naar meer en beter repareren | Rapport | Rijksoverheid.nl

laten repareren van producten te stimuleren en makkelijk te maken, zoals toegezegd in het commissiedebat Circulaire Economie van 27 mei 2021 (Kamerstuk 32 852, nr. 158).

Het uitgangspunt van het tweede thema is dat een lineaire economie fundamenteel anders is dan een circulaire. Dat vraagt dus om een ander systeem waarvoor bijvoorbeeld nieuwe businessmodellen, financiering, en wet- en regelgeving voor producten en gebruik nodig zijn.

Een voorbeeld hiervan is dat financiële barrières voor de transitie naar een circulaire economie moeten worden weggenomen. Samen met InvestNL en de financiële sector wordt, als onderdeel van het Platform voor Duurzame Financiering van DNB, gewerkt aan het creëren van een gelijk speelveld voor circulaire initiatieven en wordt een meetsysteem ontwikkeld om inzicht te krijgen in circulariteit van bedrijven. In de week van de Circulaire Economie, die 7 februari 2022 start, worden de eerste resultaten gedeeld.

Het derde thema, «Impact door focus op de grondstoffenstromen», komt voort uit de ICER en de beleidsbrief «Mogelijke doelen voor een circulaire economie» van het PBL. Het PBL laat zien dat het vooral belangrijk is om te kijken naar die grondstoffenstromen met het meeste effect op klimaat, biodiversiteit, vervuiling en leveringszekerheid. Dat zijn niet per se de grondstoffenstromen met de grootste omvang. Het PBL geeft aan dat de effecten van grondstoffengebruik het meest effectief kunnen worden aangepakt op het niveau van productgroepen. Dat maakt het namelijk mogelijk om zicht te krijgen en te sturen op het grondstoffengebruik en de milieueffecten over de gehele levensduur, in de gehele productieketen. Effectdoelen voor productgroepen bieden bovendien vaak een beter handelingsperspectief voor in de keten betrokken partijen om het grondstoffengebruik aan te passen of de milieu-impacts te verminderen. Er is inmiddels een gezamenlijk traject gestart om per productgroep de doelen te concretiseren en uitvoeringsplannen te maken. Begin 2022 zal dit gereed zijn. Besluitvorming over de doelen en de uitvoeringsplannen is aan het nieuwe kabinet.

Versnellingshuis Nederland Circulair!

Zoals aangekondigd in het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2019–2023 is in 2021 Het Versnellingshuis Nederland Circulair! geëvalueerd⁶.

Het Versnellingshuis Nederland Circulair! heeft als doel om bedrijven die werken aan de circulaire economie te ondersteunen. Hiertoe werken het Ministerie van I&W, VNO-NCW, MKB-Nederland, MVO Nederland en het Groene Brein intensief samen. Sinds de vliegende start in 2019 is het Versnellingshuis gegroeid in netwerk, professionaliteit en bekendheid. De belangrijkste conclusie uit de evaluatie, die u als bijlage bij deze brief aantreft, is dat het Versnellingshuis ondernemers goed helpt in het nemen van stappen in circulair ondernemen. Ondernemers die een gids nodig hebben richting een circulaire businesscase worden goed bediend. Het Versnellingshuis doet wat het belooft en is succesvol in het realiseren van de doelstellingen.

Het enorme netwerk van het Versnellingshuis is een belangrijke succesfactor. Naast de partijen in het Versnellingshuis⁷ profiteren ondernemers van de steeds nauwere samenwerking met de vele Versnellingspartners⁸ in het land. Juist vanuit de verschillende invalshoeken van de organisaties

⁶ In <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/02/08/uitvoeringsprogramma-2019-2023>: «De voortgang van het Versnellingshuis zal in 2021 worden geëvalueerd.»

⁷ <https://versnellingshuisce.nl/over-ons/>

⁸ <https://versnellingspartner.versnellingshuisce.nl/>

in en naast het Versnellingshuis kunnen de organisaties elkaar vinden in het helpen van de ondernemer in de circulaire economie. Er staan ook aanbevelingen in het rapport om de ondersteuning voor ondernemers te verbeteren die ter harte zullen worden genomen. Zo zal het Versnellingshuis, in samenhang met de versnellingspartners, werken aan nog meer naamsbekendheid om zo een grotere doelgroep te bereiken. Ook wordt de samenwerking met de transitieagenda's geïntensifieerd en het traject met ondernemers nog beter afgestemd op ieders verwachtingen. Tot slot wordt gekeken of de selectie van Moonshots (doorbraakprojecten) verder verbeterd kan worden.

Ondersteuning circulair bouwen

Data- en informatie-uitwisseling over materialen in een bouwwerk ondersteunt het circulair werken in de bouw. Denk aan ondersteuning van eigenaren bij onderhoud en reparatie. Daarnaast geven de data aan het einde van de levensduur aan welke materialen vrijkomen voor hergebruik. In de brief d.d. 29 september 2020 van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties mede namens mijn voorganger⁹ is toegezegd na te gaan of de data- en informatie-uitwisseling ter ondersteuning van circulair werken, al dan niet in de vorm van een paspoort, verplicht zou moeten worden in wetgeving. Op advies van het Transitieteam circulaire bouweconomie is een praktijkonderzoek uitgevoerd. Primair om de vraag te beantwoorden hoe data en informatie het circulair werken in de bouw kan ondersteunen. Belangrijkste conclusie is om eerst te beginnen met het maken van uniforme afspraken die zorgen voor een veilige, betrouwbare en gecontroleerde toegang tot data in de gebouwde omgeving¹⁰. Het maken van een afsprakenstelsel is een proces dat samen met de sector wordt opgepakt en dit betekent dat er vooralsnog geen noodzaak is tot een wettelijke verplichting. Hiermee is invulling gegeven aan genoemde toezegging.

Met deze uniforme afspraken maken alle ketenpartners die actief zijn in de verschillende fases van de levenscyclus van een bouwwerk makkelijk en veilig gebruik van reeds beschikbare data. Daardoor zijn zij in staat zijn om hun onderlinge – digitale – samenwerking te verbeteren, en efficiënter en meer circulair te werken. Het werken aan deze set van sectorbrede afspraken is door de Minister van BZK gestart met het Digitaal Stelsel Gebouwde Omgeving (DGSO) als onderdeel van de DigiGO¹¹.

Ook is tijdens het AO Circulaire Economie op 2 december 2020¹² door mijn voorganger toegezegd om samen met de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de mogelijkheden in beeld te brengen om circulair bouwen verder te ondersteunen. Het wordt in de eerste plaats bevorderd met generiek beleid, zoals de stapsgewijze halvering van de milieuprestatie-eis uiterlijk in 2030. Parallel hieraan voert BZK gericht beleid uit voor onder meer biobased bouwen. Dat gebeurt via de Strategische verkenning biobased bouwen en de City Deal Circulair en Conceptueel Bouwen, waarover ik u hierboven al informeerde. Verder vindt inzet van zogenaamde buyer groups plaats en is de Beslisboom hoogwaardig hergebruik bouwproducten gepubliceerd.¹³ Daarnaast geeft het kabinet via de Milieu InvesteringsAftrek (MIA) een fiscale stimulans voor bouwen met een lage milieu-impact en ook via Regeling Groen Projecten. In hoofdstuk 3.3 van de actualisatie van het UPCE wordt op

⁹ Kamerstuk 32 852, nr. 131

¹⁰ Onderzoek materialenpaspoort circulair bouwen | Circulaire Bouweconomie

¹¹ digiGO

¹² Kamerstuk 32 852, nr. 137

¹³ Beslisboom Hoogwaardig Hergebruik Bouwproducten – Cirkelstad

deze activiteiten nader ingegaan. Hiermee is invulling gegeven aan deze toezegging.

Het is belangrijk dat in samenwerking met het Ministerie van BZK zoveel resultaten behaald zijn om ook de circulaire bouwconomie op een hoger plan te brengen.

Tot slot

De ICER van het PBL maakt duidelijk dat er meer nodig is om het doel om in 2050 volledig circulair te worden, te halen. Keuzes tot intensiveren van beleid zijn aan het nieuwe kabinet. Zoals in de ICER is aangegeven, is het raadzaam om daarbij nadrukkelijk te kijken naar richtinggevende en stimulerende maatregelen om de koploperspositie die Nederland heeft, te behouden¹⁴ en een circulaire economie tot het nieuwe normaal te maken. Het belang is groot, en het tempo mag niet vertragen.

De transitie naar een circulaire economie is een opdracht voor overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke partners en burgers. Kortom, voor de samenleving als geheel. Zowel de actualisatie als de ervaringen met het Versnellingshuis Nederland Circulair! laten zien dat we verder komen als we met verschillende partijen de handen ineen slaan. Gezamenlijk werken wij verder aan de ambitie om te komen tot een circulair Nederland in 2050.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
S.P.R.A. van Weyenberg

¹⁴ Bijvoorbeeld door Europa's eerste circulaire plastics & textielhub op te zetten. Dit kan door het beschikbaar stellen van financiering voor de bouw van een of meer fabrieken voor de (mechanische en chemische) recycling van plastics en textiel. Samen met de inzet op het faciliteren van onderzoek en ontwikkeling van nieuwe technologieën voor recycling, de intensivering van de subsidieregeling Circulaire ketenprojecten en het faciliteren van onderzoek naar biobased plastics kan Nederland bijdragen aan het in de *loop* houden van grondstoffen voor plastics en textiel.